

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 25 stycznia 2024 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości –
Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych –
Decyzja ramowa 2005/212/WSiSW – Konfiskata korzyści, narzędzi i mienia pochodzących
z przestępstwa – Artykuł 1 tiret trzecie – Pojęcie „narzędzia” – Artykuł 2 ust. 1 –
Spoczywający na państwach członkowskich obowiązek wprowadzenia środków umożliwiających
konfiskatę narzędzi służących do popełniania przestępstw – Pojazd wykorzystywany do
transportu wyrobów akcyzowych nieopatrzonych, wbrew przepisom ustawy, znakiem skarbowym

W sprawie C-722/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie
prejudycjalnym, złożony przez Sofijski gradski sąd (sąd dla miasta Sofii, Bułgaria)
postanowieniem z dnia 22 listopada 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 listopada
2022 r., w postępowaniu wszczętym przez:

Sofijski gradski sąd,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: N. Piçarra (sprawozdawca), prezes izby, N. Jääskinen i M. Gavalec, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu rządu greckiego – L. Kotroni, A. Magrippi i E. Tsaousi, w charakterze pełnomocników,
 - w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,
 - w imieniu Komisji Europejskiej – S. Grünheid oraz I. Zaloguin, w charakterze pełnomocników,
- podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: bułgarski.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 tiret trzecie i art. 2 decyzji ramowej Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa (Dz.U. 2005, L 68, s. 49).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania wszczętego z urzędu w przedmiocie konfiskaty pojazdów wykorzystywanych przez niektórych z członków zorganizowanej grupy przestępczej, skazanych prawomocnymi już wyrokami, do transportu wyrobów akcyzowych nieopatrzonych, wbrew przepisom ustawy, znakiem skarbowym.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 1 i 10 decyzji ramowej 2005/212 mają następujące brzmienie:
 - „(1) Główny bodziec dla transgranicznej przestępczości zorganizowanej stanowi korzyść finansowa. Aby działać skutecznie, każda próba zapobieżenia takiej przestępczości i jej zwalczania musi koncentrować się na wykryciu, zamrożeniu, zajęciu i konfiskacie korzyści pochodzących z przestępstwa. Jest to jednak utrudnione, między innymi, na skutek różnic między ustawodawstwami państw członkowskich w tej dziedzinie.
 - [...]
 - (10) Celem niniejszej decyzji ramowej jest zapewnienie, że wszystkie państwa członkowskie posiadają skuteczne przepisy regulujące konfiskatę korzyści pochodzących z przestępstwa, między innymi w odniesieniu do ciężaru dowodu dotyczącego źródła pochodzenia majątku posiadanego przez osobę uznaną za winną popełnienia przestępstwa związanego z przestępczością zorganizowaną. [...]”.
- 4 Artykuł 1 tej decyzji ramowej, zatytułowany „Definicje”, stanowi w tiret trzecim:

„Do celów niniejszej decyzji przyjmuje się następujące definicje:

[...]

– »narzędzia« oznaczają każde mienie (rzecz) użyte lub którego zamierza się użyć w jakikolwiek sposób, w całości lub w części, do popełnienia przestępstwa lub przestępstw”.
- 5 Artykuł 2 tej decyzji ramowej, zatytułowany „Konfiskata”, stanowi w ust. 1:

„Każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu umożliwienia mu konfiskaty, w całości lub w części, narzędzi i korzyści z przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności w wymiarze powyżej jednego roku lub mienia, którego wartość odpowiada takim korzyściom”.

6 Artykuł 4 tej samej decyzji ramowej, zatytułowany „Środki prawne”, jest zredagowany następująco:

„Każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu zapewnienia, że zainteresowane strony dotknięte przez środki określone w art. 2 i 3 posiadają skuteczne środki prawne w celu ochrony swoich praw”.

7 Artykuł 5 decyzji ramowej 2005/212, zatytułowany „Gwarancje prawne”, przewiduje:

„Niniejsza decyzja ramowa nie powoduje zmiany zobowiązań nakazujących poszanowanie podstawowych praw i podstawowych zasad, w tym w szczególności zasady domniemania niewinności, zagwarantowanej w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej”.

Prawo bułgarskie

8 Artykuł 53 ust. 1 lit. a) Nakazatelen kodeks (kodeksu karnego) z dnia 1 maja 1968 r. (DV nr 26 z dnia 2 kwietnia 1968 r.), w wersji mającej zastosowanie w stanie faktycznym postępowania głównego (DV nr 60 z dnia 5 sierpnia 2011 r.) (zwanego dalej „NK”), stanowi:

„Niezależnie od odpowiedzialności karnej konfiskacie na rzecz państwa podlegają:

a) mienie, które należy do osoby skazanej i było przeznaczone lub służyło do popełnienia umyślnego przestępstwa;

[...]”.

9 Zgodnie z art. 234 ust. 1 i art. 234 ust. 2 pkt 3 NK posiadanie w znacznej ilości wyrobów akcyzowych nieopatrzonych, z naruszeniem ustawy, znakiem skarbowym, podlega karze pozbawienia wolności w wymiarze od dwóch do ośmiu lat, a także karze pozbawienia prawa do wykonywania określonego zawodu lub określonej działalności.

10 Zgodnie z art. 321 ust. 2 i art. 321 ust. 3 pkt 2 NK udział w zorganizowanej grupie przestępczej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej podlega karze pozbawienia wolności w wymiarze od trzech do dziesięciu lat.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

11 Za udział w okresie od sierpnia 2011 r. do czerwca 2012 r. w zorganizowanej grupie przestępczej popełniającej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przestępstwa z art. 234 NK AP, BP, OP i PG zostali na podstawie art. 321 ust. 3 pkt 2 NK skazani na kary pozbawienia wolności w wymiarze: pierwszy z nich – trzech lat, drugi i trzeci – jednego roku, a czwarty – sześciu miesięcy.

12 W ramach tej zorganizowanej grupy przestępczej AP, BP i GV kupili w sierpniu 2011 r. w Bułgarii ciągnik siodłowy, którym OP kierował w Grecji w dniu 21 sierpnia 2011 r., i do którego OP podpiął naczepę załadowaną paczkami papierosów wartości 2,348 mln lewów bułgarskich (BGN) (około 1,2 mln euro) bez znaków skarbowych. W dniu 23 sierpnia 2011 r. OP przyjechał tym pojazdem do Warny (Bułgaria), gdzie ładunek został złożony w magazynie. W dniu 24 sierpnia 2011 r.

papierosy zostały zajęte przez policję. Za to przestępstwo AP, BP, OP i GV zostali na podstawie art. 234 ust. 2 pkt 3 NK skazani na kary pozbawienia wolności w wymiarze: pierwszy z nich – jednego roku i jedenastu miesięcy, drugi i trzeci – jednego roku, a czwarty – czterech lat.

- 13 W tym kontekście Sofijski gradski sad (sąd dla miasta Sofii, Bułgaria), który jest sądem odsyłającym, wszczął z urzędu postępowanie w przedmiocie orzeczenia o dowodach rzeczowych uzyskanych w trakcie postępowania karnego zakończonego wspomnianymi w pkt 11 i 12 niniejszego wyroku wyrokami skazującymi, które stały się prawomocne. Sąd ten zastanawia się w szczególności nad tym, czy ciągnik siodłowy i naczepa, którymi ładunek paczek papierosów bez znaków skarbowych został przewieziony z Grecji do Bułgarii, zostały użyte jako „narzędzie” przestępstwa w rozumieniu art. 1 tiret trzecie decyzji ramowej 2005/212.
- 14 Sąd ten zauważa, po pierwsze, że uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym kwalifikuje jako przestępstwo posiadanie wyrobów akcyzowych nieopatrzonych znakiem skarbowym, lecz nie przewóz tych wyrobów. Po drugie, wskazuje on, że Varhoven kasatsionen sad (najwyższy sąd kasacyjny, Bułgaria) w orzeczeniu interpretacyjnym nr 2/13 z dnia 18 grudnia 2013 r. uznał, że pojazd lub środek transportu, w którym ujawniono wyroby akcyzowe nieopatrzone znakiem skarbowym objęte art. 234 NK, nie stanowią narzędzia tego przestępstwa, a zatem nie podlegają konfiskacie na podstawie art. 53 ust. 1 lit. a) NK.
- 15 Sąd odsyłający uważa jednak, że posiadanie jest wykonywaniem faktycznego władztwa nad wyrobami, a ich przewóz jest przejawem tego władztwa. W związku z tym, zdaniem tego sądu, ciągnik siodłowy i naczepa, których dotyczy sprawa w postępowaniu głównym, zostały użyte jako „narzędzia” przestępstwa polegającego na posiadaniu „znacznej ilości” paczek papierosów bez znaków skarbowych.
- 16 W tych okolicznościach Sofijski gradski sad (sąd miejski w Sofii) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy taka wykładnia prawa krajowego, zgodnie z którą nie należy orzekać konfiskaty jako narzędzia służącego do popełnienia przestępstwa ciężarowego pojazdu silnikowego – ciągnika siodłowego i naczepy – który posłużył członkom zorganizowanej grupy przestępczej do przechowywania i transportu wyrobów akcyzowych (papierosów) bez znaków skarbowych w znacznych ilościach, jest zgodna z art. 2 w związku z art. 1 tiret trzecie [decyzji ramowej 2005/212]?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 17 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 tiret trzecie i art. 2 decyzji ramowej 2005/212 należy interpretować w ten sposób, że pojazd używany do przewozu wyrobów akcyzowych, które wbrew przepisom ustawy nie są opatrzone znakiem skarbowym, stanowi „narzędzie” przestępstwa.
- 18 Zgodnie z art. 1 tiret trzecie decyzji ramowej 2005/212 pojęcie „narzędzia” obejmuje „każde mienie (rzecz) użyte lub którego zamierza się użyć w jakikolwiek sposób, w całości lub w części, do popełnienia przestępstwa lub przestępstw”.

- 19 Artykuł 2 ust. 1 tej decyzji ramowej zobowiązuje każde państwo członkowskie do wprowadzenia niezbędnych środków w celu umożliwienia mu konfiskaty, w całości lub w części, narzędzi i korzyści z przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności w wymiarze powyżej jednego roku lub mienia, którego wartość odpowiada takim korzyściom.
- 20 Z przepisów tych, w szczególności z terminów „każde mienie (rzecz)” i „w jakikolwiek sposób”, wynika, że w zakresie, w jakim mienie (rzecz) jest używane lub w zamierzeniu przeznaczone do popełnienia przestępstwa objętego zakresem stosowania tej decyzji ramowej, stanowi ono „narzędzie” służące do popełnienia tego przestępstwa.
- 21 W niniejszej sprawie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że przestępstwo rozpatrywane w postępowaniu głównym, przewidziane w art. 234 ust. 2 pkt 3 NK, a mianowicie posiadanie znacznych ilości wyrobów akcyzowych bez znaków skarbowych, podlega karze pozbawienia wolności od dwóch do ośmiu lat. Z zastrzeżeniem ustaleń, których dokonanie należy do sądu odsyłającego, przestępstwo to może zatem wchodzić w zakres stosowania decyzji ramowej 2005/212 na podstawie jej art. 2 ust. 1.
- 22 W związku z tym, jeżeli pojazd jest używany „w jakikolwiek sposób” do popełnienia takiego przestępstwa, pojazd ten wchodzi w zakres pojęcia „narzędzia” w rozumieniu art. 1 tiret trzecie tej decyzji ramowej, bez potrzeby rozróżniania, czy pojazd ten jest używany jako środek transportu, czy jako środek służący posiadaniu lub przechowywaniu towarów stanowiących przedmiot danego przestępstwa.
- 23 Biorąc pod uwagę wątpliwości sądu odsyłającego, należy podkreślić, że wiążący charakter decyzji ramowej, takiej jak decyzja ramowa 2005/212, nakłada w szczególności na sądy państw członkowskich obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego tak dalece, jak to możliwe, w świetle brzmienia i celu danej decyzji ramowej, tak aby osiągnąć przewidziany w niej rezultat. Obowiązek ten jest nierozzerwalnie związany z systemem traktatu FUE, gdyż zezwala tym sądom na zapewnienie, w ramach ich właściwości, pełnej skuteczności prawa Unii przy rozpoznawaniu zawisłych przed nimi sporów (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 43; z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 24 Zasada wykładni zgodnej wymaga jednak, aby w odpowiednim przypadku sąd krajowy wziął pod uwagę całokształt prawa krajowego celem dokonania oceny, w jakim stopniu prawo to może zostać zastosowane w taki sposób, który nie prowadziłby do rezultatu sprzecznego z celem wytyczonym przez daną decyzję ramową. Zasada ta nie może jednak stanowić podstawy do dokonywania wykładni prawa krajowego contra legem (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 47; z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 66 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 25 Spoczywający na sądzie krajowym obowiązek uwzględnienia treści decyzji ramowej przy dokonywaniu wykładni i stosowaniu odpowiednich przepisów swego prawa krajowego podlega bowiem ograniczeniom wynikającym z ogólnych zasad prawa, w tym w szczególności z zasady pewności prawa i niedziałania prawa wstecz. Zasady te stoją na przeszkodzie temu, aby na podstawie decyzji ramowej i niezależnie od ustawy wprowadzającej ją w życie wspomniany obowiązek mógł doprowadzić do ustalenia bądź zaostrożenia odpowiedzialności karnej osób, które popełniły przestępstwo (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 44, 45; z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 75 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 26 Z tymi zastrzeżeniami obowiązek wykładni zgodnej nakłada na sądy krajowe obowiązek odstąpienia z własnej inicjatywy od stosowania wszelkiej wykładni przyjętej przez sąd wyższej instancji, która byłaby dla nich wiążąca na mocy prawa krajowego, jeżeli wykładnia ta nie jest zgodna z daną decyzją ramową. W związku z tym sąd krajowy nie może skutecznie stwierdzić, że nie jest w stanie dokonać wykładni przepisu krajowego w zgodzie z prawem Unii jedynie ze względu na to, że do tej pory sąd wyższej instancji niezmiennie interpretował i stosował ten przepis w sposób niezgodny z tym prawem (zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 78, 79 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 27 W niniejszej sprawie należy zauważyć, po pierwsze, że przepisy decyzji ramowej 2005/212, które są przedmiotem wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, nie dotyczą zakresu odpowiedzialności karnej osób, których dotyczy ewentualna konfiskata, a po drugie, że konfiskata na rzecz państwa narzędzi, które służyły do popełnienia przestępstwa, ma miejsce, zgodnie z art. 53 ust. 1 NK, „[n]iezależnie od odpowiedzialności karnej”.
- 28 Ponadto każde orzeczenie dotyczące ewentualnej konfiskaty w sprawie w postępowaniu głównym musi, zgodnie z art. 5 decyzji ramowej 2005/212, przestrzegać praw podstawowych, w szczególności prawa własności zapisanego w art. 17 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w związku z jej art. 52 ust. 1. Taka konfiskata nie może naruszać prawa własności osoby trzeciej działającej w dobrej wierze, która nie wiedziała i nie mogła wiedzieć, że jej mienie zostało wykorzystane do popełnienia przestępstwa (zob. podobnie wyrok z dnia 14 stycznia 2021 r., Okrazhna prokuratura – Haskovo i Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, pkt 55).
- 29 Dodatkowo art. 4 decyzji ramowej 2005/212 odczytywanej w świetle art. 47 karty praw podstawowych nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, by osobom, których dotyczy środek w postaci konfiskaty, przysługiwały skuteczne środki prawne w celu ochrony ich praw. Osobami tymi są nie tylko osoby uznane za winne popełnienia przestępstwa, lecz również osoby trzecie, których mienia dotyczy ten środek (zob. podobnie wyrok z dnia 14 stycznia 2021 r., Okrazhna prokuratura – Haskovo i Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, pkt 60, 61, 63).
- 30 W świetle całości powyższych rozważań na przedłożone pytanie należy odpowiedzieć następująco: art. 1 tiret trzecie i art. 2 decyzji ramowej 2005/212 należy interpretować w ten sposób, że pojazd używany do przewozu wyrobów akcyzowych nieopatrzonych, wbrew przepisom ustawy, znakiem skarbowym, stanowi „narzędzie” służące do popełnienia przestępstwa.

W przedmiocie kosztów

- 31 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 1 tiret trzecie i art. 2 decyzji ramowej Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa

należy interpretować w ten sposób, że:

pojazd używany do przewozu wyrobów akcyzowych nieopatrzonych, wbrew przepisom ustawy, znakiem skarbowym, stanowi „narzędzie” służące do popełnienia przestępstwa.

Podpisy